

La revolta dels "no-ciutadans"

La comunitat russa de Letònia comença a rebel·lar-se després de set anys d'humiliacions. Les tenses relacions entre Moscou i Riga exemplifiquen el rebuig dels russos a integrar-se al país bàltic.

Quan els treballadors de l'ambaixada de Letònia a Moscou van bombardejar amb ous, des de les finestres, els vells militants comunistes que maieïen el suposat retorn del feixisme bàltic, s'escenificava un episodi d'una vella història d'odis que havia anat emergint al llarg del mes de març. L'enfrontament més inquietant entre el nacionalisme letó i el nacionalisme rus des de la desintegració de la Unió Soviètica.

Els jubilats de Moscou que van rebre la pluja d'ous van tenir més sort que no pas els mil pensionistes, també russos, que van ser dispersats a cops per la policia de Riga quan protestaven per la puja del lloguer dels pisos i dels serveis municipals. Al cap de pocs dies els responsables policíacs d'aquella brutalitat apareixien en un acte oficial que superava totes les possibilitats provocatives: quatre-cents antics membres de la Legió Letona, el grup feixista responsable de l'assassinat de milers de persones durant l'ocupació alemanya, reapareixien al centre de Riga i eren homenatjats com a patriotes pels partits de la dreta nacionalista governant i pel cap de l'exèrcit de Letònia, Iuri Dalbanis. Si la crisi russo-letona necessitava un detonant emocional no podia pas haver-n'hi cap de més explosiu.

Però darrere la imatge simplista de l'ultranacionalisme rus presentant els 600.000 russos de Letònia com a "ostatges del feixisme" hi ha un complex problema de ciutadanes, drets civils i culturals, interessos geopolítics imperials, por dels veïns i supervivència del dia a dia. Els jubilats russos que protestaven

per la pèrdua de poder adquisitiu, fa set anys que no veuen la seva llengua escrita als rètols de les botigues ni dels hospitals, i ara tenen por de no poder entrar a Letònia.

El govern de Riga pretén que, mentre no compleixi els requisits legals per a obtenir la ciutadania letona (parlar correctament la llengua de Letònia, saber-ne la història i demostrar-ho en una examen), la població russòfona ha d'anar amb el nou passaport "estranger" per a "no-ciutadans". Però l'allau de sol·licituds ha desbordat la burocràcia letona que ara com ara no en garanteix immediatament per a tothom. L'anunci dilatori ha començat a preocupar l'Organització per la Seguretat i la Cooperació a Europa i ha alarmat especialment els russos que per edat no passaran un examen de llengua i història letona: saben que mai no accediran a la ciutadania; que l'única garantia per anar a Rússia i tornar és l'antic pas-

saport de l'URSS, i n'exigeixen la pròrroga. Però Moscou pressiona perquè acceptin el nou passaport rus, i que passin de "russos de Letònia" a ciutadans russos. Fet que implicaria haver de demanar el visat d'entrada a Letònia —sense cap garantia d'obtenir-lo— cada vegada que sortissin.

Aquest càstig del nacionalisme letó als russos és una passada de comptes històrica. Per castigar els cent mil letons que van col·laborar amb Hitler, Stalin va dissenyar un pla de neteja ètnica i lingüística: va deportar 160.000 letons i va portar-hi 800.000 russos, ucraïnesos i bielorussos. En desintegrar-se l'URSS 600.000 russos, el 33% de la població, van passar a ser "no-ciutadans": no podrien votar fins que no demostrassin la seva voluntat lingüística de "nacionalitzar-se". Mentrestant poden ser farmacèutics o veterinaris, però mai advocats, jutges, o funcionaris.

El pla de normalització no ha funcionat, tanmateix, com era previst: El 1996, dels 33.000 joves russos que podien ser letons només 525 van tramitar la ciutadania. La possibilitat que la comunitat russa no solament no es faci letona, ans es consolidi com una minoria nacional, comença a espantar el govern de Riga. Sobretot des que Moscou hi ha intervingut i ha amenaçat de tallar l'aixeta del gas i del petroli. Ara, els moderats del president Guntis Ulmanis es plantegen de concedir la ciutadania letona pràcticament sense condicions en vist de l'amenaça que cada dia són més els russos disposats a rebutjar-la.

Els russos de Letònia que protestaven per la puja del lloguer dels pisos i dels serveis municipals van ser dispersats a cops per la policia de Riga. Darrere de la imatge simplista de l'ultranacionalisme rus presentant els 600.000 russos de Letònia com a "ostatges del feixisme", hi ha un complex problema de ciutadanes, drets civils i culturals.

Llibert Ferri